

Carlos Saura

Carlos Saura Atares urodził się 4 stycznia 1932 roku w Huesca, w regionie Aragonia. Był filmowcem (reżyserem, scenarzystą), fotografem i pisarzem. Dyplom reżysera uzyskał w Instituto de Investigaciones y Experiencias Cinematograficas w Madrycie.

Zaczął karierę filmową w 1955 roku od filmów krótko- i średniometrażowych (*Cuenca* dokument o ziemi Cuenca z 1958 roku nagrodzony na MFF w San Sebastian). W sumie nakręcił pięć filmów krótkometrażowych, trzy średniometrażowe, trzydzieści trzy filmy fabularne, dziesięć (nie licząc filmu *Cuenca*) dokumentalnych. Pięciokrotnie reżyserował opery i czterokrotnie spektakle teatralne. Był scenarzystą (lub współscenarzystą) trzydziestu sześciu filmów. Wydał cztery powieści i pięć scenariuszy w formie książkowej. Miał wiele wystaw fotograficznych i wydał sześć książek z dziedziny fotografii.

Uhonorowany został państwowymi medalami Hiszpanii, Francji i Włoch. Uzyskał dwa uniwersyteckie tytuły doktora honoris causa (w Saragossie i w Madrycie). Nagradzany był również na wielu festiwalach:

- na MFF w Cannes – dwie Nagrody Specjalne Jury, Technical Gran Prize i Złota Palma,
- na MFF w Berlinie – Złoty Niedźwiedź i dwie statuetki Srebrnego Niedźwiedzia za najlepszą reżyserię,
- dwie nagrody Goya (hiszpańska nagroda filmowa),
- FF w Montrealu – nagroda dla najlepszego reżysera,
- nagroda BAFTA (brytyjski odpowiednik Oscarów),
- FF w Maladze – Biznaga – nagroda honorowa

Pierwsze filmy Saury mają charakter hiszpańskiego neorealizmu. Pod wpływem zatargów z cenzurą ucieka się do metaforyki, w duchu bliskiej twórczości Luisa Bunuela.

Charakterystyczne motywy twórczości filmowej Carlosa Saury trafnie a syntetycznie określa zapis z Wikipedii: „śmierć i przemijanie, samotność, wpływ marzeń sennych i wspomnień na rzeczywistość oraz rozpad rodziny, ale również hiszpańska kultura” (w tym, w późniejszym etapie jego twórczości, muzyka i taniec).

Los golfos (w tłumaczeniu chuligani lub ulicznicy) - debiut fabularny Saury, to film w całości nakręcony w plenerach, bez udziału zawodowych aktorów. W filmie nakręconym w poetyce reportażu dużą rolę odgrywa jednak dramaturgia wydarzeń. Film opowiada o młodych ludziach wychowujących się na obrzeżach Madrytu, których puste i nędzne życie nie daje nadziei na lepszą przyszłość i którzy próbując podbudować się, wkraczają na drogę przestępstwa. Ukazując ten obszar hiszpańskiej rzeczywistości szczęśliwie uniknął taniego moralizatorstwa.

Film *Los golfos* uważa się za prekursora nurtu zwanego Nowym Kinem Hiszpańskim. To nurt nietrwały - otwierał drogę wielu reżyserom, ale jedynie nieliczni kontynuowali reżyserowanie filmów.

Saura był prawie odosobniony w podążaniu w dalszej twórczości drogą kina autorskiego. W kolejnych filmach współgra z tendencją filmów lat sześćdziesiątych, charakterystyczną i niezwykle ważną w rozwoju sztuki filmowej. Mam na myśli subiektywizację filmu, nie na poziomie fragmentarycznego chwytu, ale przyjęcie jej jako generalnej strategii kompozycyjnej. Przejście do relacjonowania zdarzeń z perspektywy subiektywnej pozwoliło poruszać się w różnych kierunkach osi czasu i zaburzać linearność przyczynowo-skutkową. W efekcie tak rozumiana subiektywizacja pozwoliła przedstawiać różne stany umysłu bohaterów, ich świadomość podmiotową oraz swobodne (często nierozgraniczone) przejścia pomiędzy pamięcią, wyobraźnią i realnością.

Spróbuję zasygnalizować przebieg tej twórczej drogi Carlosa Saury. Wiele wybitnych filmów nakręcił w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych. Na ich styl miała wpływ konieczność ukształtowania języka filmowego, pozwalającego ominąć ograniczenia cenzury. Kolejne filmy szlifują i udoskonalają ten nieco abstrakcyjny, chwilami surrealistyczny i zawsze niejednoznaczny styl. *Polowanie*, *Mrożony peppermint*, *Ogród rozkoszy*, *Anna i wilki*, *Kuzynka Angelica*, *Nakarmić kruki* oraz *Elizo, moje życie* to najważniejsze filmy Saury z lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych.

Wśród ważnych, wybitnych filmów, pojawiają się też próby różnej wartości i poszukiwania (w zmieniającej się rzeczywistości) nowych form i tematów. Po przemianach społecznych aluzyjny styl jego filmów stracił rację bytu – można było mówić wprost, bez obawy o cenzurę. W latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych Carlos Saura skierował swoją uwagę na aktualne procesy społeczne (marginalizacja młodzieży w filmie *Szybko, szybko*), podejmował bardziej komercyjne realizacje: filmy sensacyjne (*Zniewaga*, *Taxi*), superprodukcje (*Antonieta*, *Eldorado*), a pod koniec dekady nakręcił filmy poświęcone artystom, z których dorobku czerpał. Filmy *Goya* oraz *Bunuel i stół króla Salomona* to hołd złożony hiszpańskiej kulturze, ale też rozliczenie się z własną sztuką.

W tym okresie powracał też do estetyki i tematyki wcześniejszych wybitnych filmów. Ważnymi filmami w jego twórczości są *Słodkie godziny* (1981), *Szczudła* (1984) i *Ptaszek* (1997).

Specyficzną, nowatorską formułą jego twórczości były filmy inspirowane muzycznie, przez opery, musicale i taniec. Najbardziej znaczące filmy z tego nurtu to: *Krwawe gody*, *Carmen*, *Czarodziejska miłość* (z lat osiemdziesiątych) oraz *Flamenco* i *Tango* (z lat dziewięćdziesiątych). W filmach tych, obok muzyki i choreografii, istotną rolę dramatyczną odgrywa światło.